

Emmen, Valtherlaan
Gemeente Emmen (Dr.)
Proefsleuvenonderzoek IVO-P
Definitief
Steekproefrapport 2020-07/07

Emmen, Valtherlaan
Gemeente Emmen (Dr.)
Proefsleuvenonderzoek IVO-P
Definitief
Steekproefrapport 2020-07/07

Emmen, Valtherlaan
Gemeente Emmen (Dr.)
Proefsleuvenonderzoek IVO-P

Een onderzoek in opdracht van
Gemeente Emmen

Steekproefrapport 2020-07/07
ISSN 1871-269X
Status: definitief

Auteurs: R. Rap MA (KNA-archeoloog/-
prospector, registratienr. 97236416)
Autorisatie: dr. J. Jelsma
(senior KNA-archeoloog/-prospector,
registratienr. 35453178)

Goedgekeurd door de bevoegde overheid
gemeente Emmen, mevr. G.C.W. Verschoor
d.d. 15 september 2020

De Steekproef bv werkt volgens de
Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA)
4.1/ SIKB-BRL 4000, voor dit onderzoek
protocol 4003

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, september 2020

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
zonder bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen
aansprakelijkheid voor eventuele schade
voortvloeiend uit de toepassing van de
adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

telefoon	050 – 5779784
internet	www.desteeckproef.nl
e-mail	info@desteeckproef.nl
kvk	02067214

Inhoud

Samenvatting

Administratieve gegevens van het plangebied

1. Inleiding (KNA 4.1: LS01).....	1
1.1 Locatie (KNA 4: LS01, LS02).....	4
2. Vooronderzoek (KNA 4.1: LS06).....	5
2.1 Fysische geografie (KNA 4.1: LS04).....	5
2.2 Archeologie (KNA 4.1 LS04).....	5
2.3 Historische geografie (KNA 4.1: LS03).....	8
2.4 Archeologische verwachting (KNA 4.1: LS05).....	8
3. Methode (KNA 4.1: VS01 en VS08)	10
4. Resultaten (KNA 4.1: VS05, OS11, OS14, OS15, OS16, SP02).....	11
4.1 Bodemopbouw.....	11
4.2 Sporen en vondsten.....	11
5. Waardstelling (KNA 4.1: VS06).....	13
6. Conclusie (KNA 4.1: VS05; VS06 en VS07).....	14
6.1 Beantwoording onderzoeksvragen.....	14
6.2 Advies (KNA 4.1: VS07).....	15

Literatuur

Lijst van figuren en tabellen

Appendix I: Archeologische periodes

Appendix II: Maaiveldhoogtes, vlakhoogtes en profielen

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Emmen is voor het plangebied aan de Valtherlaan te Emmen, gemeente Emmen, provincie Drenthe een inventariserend veldonderzoek proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd (Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande herinrichting van het terrein, waarbij drie standplaatsen voor woonwagens gerealiseerd worden. De voorgenomen bodemingrepen voor funderingen en ondergrondse infrastructuur kunnen leiden tot aantasting van eventueel aanwezige archeologische waarden.

Het vooronderzoek voor het proefsleuvenonderzoek bestond uit een verkennend booronderzoek (Osinga 2019) en het Programma van Eisen dat is opgesteld voorafgaand aan het onderzoek (Rap 2020). Hieruit bleek dat de bodem in het gebied nog deels intact was en dat voor het westelijk deel een hoge verwachting was voor de aanwezigheid van een prehistorische weg. Daarom werd besloten alleen op een westelijk deel een proefsleuvenonderzoek uit te voeren (het onderzoeksgebied).

In grote delen van het onderzoeksgebied was de bodem verstoord tot in de BC-horizont. In het midden was echter nog een intact podzolprofiel aanwezig. Er zijn geen archeologische waarden aangetroffen en er is geen vindplaats aanwezig. Dit wil niet zeggen dat het gebied in het verleden niet is gebruikt, maar dat het geen archeologisch vindbare sporen heeft achtergelaten.

Selectieadvies R. Rap MA (KNA-archeoloog/-prospector):

In het onderzoeksgebied is geen archeologische vindplaats aangetroffen. Met de uitvoering van de voorgenomen ontwikkelingen zullen dan ook geen archeologische waarden geschaad worden. Wij adviseren het plangebied vrij te geven wat betreft de archeologie. Het is aan de gemeente Emmen dit advies al dan niet te volgen.

In alle gevallen geldt dat als er toch archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, dan dient daarvan direct melding te worden gemaakt bij de minister conform de Erfgoedwet 2015, artikel 5.10 & 5.11. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Emmen.

Selectiebesluit bevoegde overheid, mevrouw G.C.W. Verschoor

Op grond van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek adviseert De Steekproef om het plangebied vrij te geven voor planontwikkeling. Wij kunnen ons vinden in deze aanbeveling. Ten aanzien van het bovenstaande advies kan contact opgenomen worden met de gemeentelijk archeoloog van de gemeente Emmen, mw. G.C.W. Verschoor (tel: 140591, e-mail: c.verschoor@emmen.nl).

Administratieve gegevens van het plangebied

Soort Onderzoek	Proefsleuvenonderzoek IVO-P
Provincie	Drenthe
Gemeente	Emmen
Plaats	Emmen
Toponiem	Valtherlaan
Kaartblad	17H
Centrumcoördinaten plangebied	256.103 / 536.148
Oppervlakte van het onderzoeksgebied Oppervlakte proefsleuven	670 m ² 100 m ²
Bevoegde overheid	Gemeente Emmen Postbus 30.001, 7800 RA Emmen 140591 / c.verschoor@emmen.nl G.C.W. Verschoor
Opdrachtgever	Gemeente Emmen Postbus 30.001, 7800 RA Emmen 06-15027223 . gemeente@emmen.nl W. Timmer
OM-nummer	4881858100
AMK-terrein	n.v.t.
Waarnemingsnummers	n.v.t.
Bestemmingsplan:	Emmen, Emmermeer
Archeoregio:	1. Drents-zandgebied
ISSNnr.	1871 - 269X
Uitvoerder	De Steekproef bv
Steekproef projectcode	2020-07/07
NAP-hoogte maaiveld	21,5 meter NAP
Huidig grondgebruik	grasland
Uitvoering veldwerk	6 augustus 2020
Beheer en plaats van documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) / DANS / DINO-loket (boorgegevens) Beheer en plaats van documentatie: Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis

1. Inleiding (KNA 4.1: LS01)

In opdracht van de gemeente Emmen is voor het plangebied aan de Valtherlaan te Emmen, gemeente Emmen, provincie Drenthe een inventariserend veldonderzoek proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd (Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande herinrichting van het terrein, waarbij drie standplaatsen voor woonwagens gerealiseerd worden. De voorgenomen bodemingrepen voor funderingen en ondergrondse infrastructuur kunnen leiden tot aantasting van eventueel aanwezige archeologische waarden.

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Emmen heeft het oostelijk deel van het plangebied een (middel)hoge verwachting (waarde 4). Het westelijk deel van het plangebied heeft op deze beleidskaart een hoge archeologische waarde (waarde 2). Het gaat hier om een traject van een vermoedelijke prehistorische weg die vanaf hunebed D41 in noordelijke richting over de Hondsrug liep. Dit traject is van provinciaal belang vanwege de ruimtelijke spreiding, samenhang, zeldzaamheid tijdsdiepte en/of goede fysieke kwaliteit (Provincie Drenthe 2018; geraadpleegd via <https://geo.drenthe.nl/geoportaal/src>). Het plangebied valt onder het bestemmingsplan Emmen, Emmermeer en heeft een dubbelbestemming Waarde Archeologie verwachtingswaarden. Dit houdt voor de waarde 4 in dat bij bodemingrepen groter dan 1000 vierkante meter en dieper dan 30 centimeter onder maaiveld archeologisch onderzoek uitgevoerd dient te worden. Voor de waarde 2 geldt dat archeologisch onderzoek uitgevoerd dient te worden bij verstoringen groter dan 100 vierkante meter en dieper dan 30 centimeter onder maaiveld.

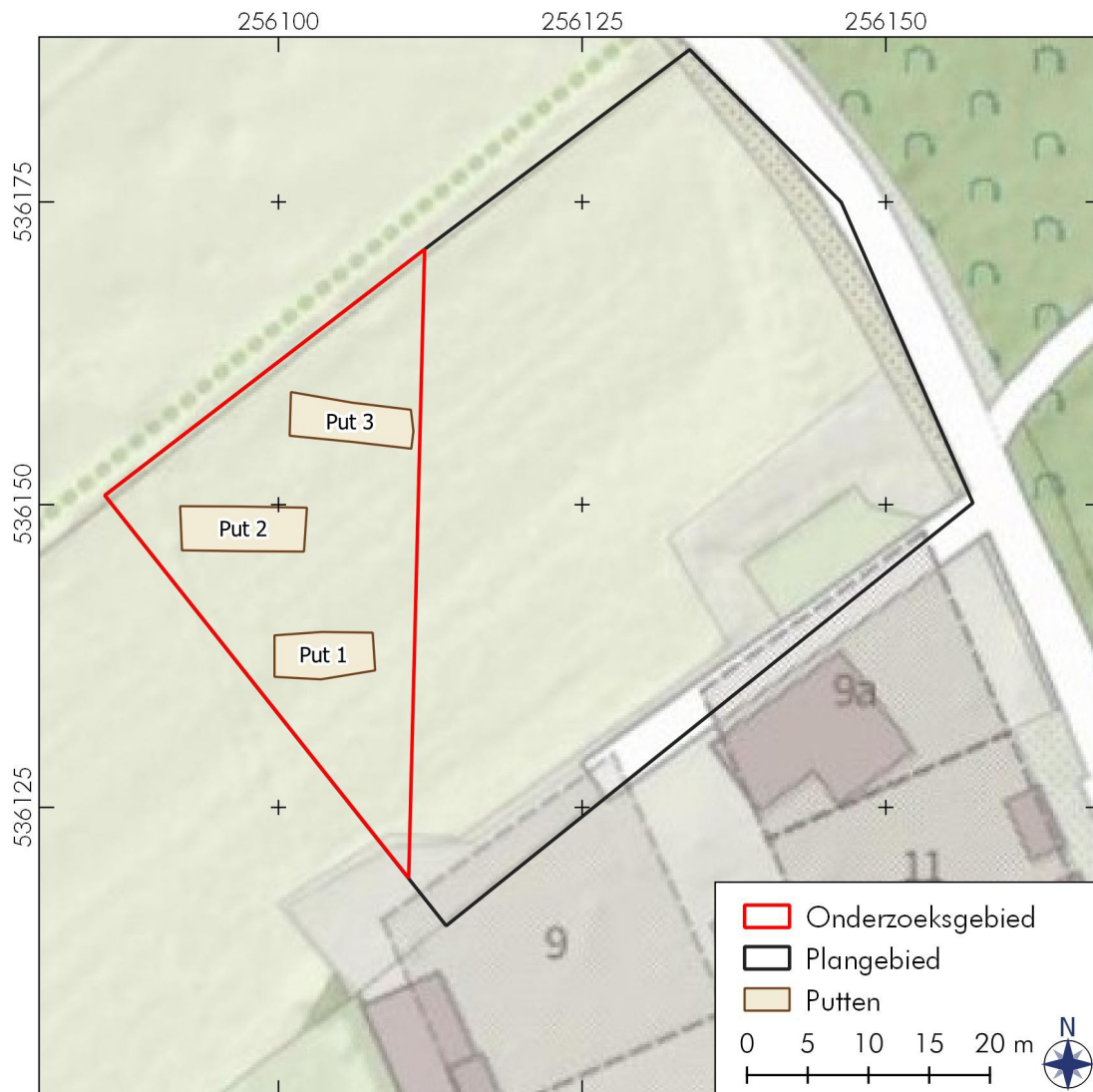
In 2019 is door Greenhouse Advies een bureau- en booronderzoek uitgevoerd in het plangebied (Osinga 2019). Er werden hierbij zes boringen gezet. In twee boringen was een restant van een podzolbodem aanwezig (in de vorm van een B- of BC-horizont). In de overige boringen was onder een verrommelde bouwvoor direct de C-horizont aanwezig. Voor de zone waar de prehistorische weg verwacht kan worden werd (wanneer behoud *in situ* niet mogelijk was) vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Voor het overige deel werd de kans op archeologische resten klein geacht (Osinga 2019, 20).

Het doel van het archeologische proefsleuvenonderzoek is om te bepalen of er een archeologische vindplaats aanwezig is en of deze behoudenswaardig is. Indien een vindplaats aanwezig is dan wordt de behoudenswaardigheid hiervan bepaald door middel van een scoretabel. In de scoretabel wordt de vindplaats gewaardeerd op belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. Hiervoor werd een oppervlakte van 15 procent onderzocht. Het onderzoeksgebied heeft een totale oppervlakte van circa 670 vierkante meter, hiervan is circa 100 vierkante meter onderzocht door middel van drie proefsleuven. Het veldwerk is door J.B. Veenstra MA (senior KNA-archeoloog) en R. Rap MA (KNA-archeoloog/-prospector) uitgevoerd conform het PvE en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1.

Figuur 1: Emmen, Valtherlaan: Uitsnede van de topografische kaart met de locate van het plangebied en het onderzoeksgebied (opentopo.nl).

Figuur 2: Emmen, Valtherlaan: Plangebied en onderzoeksgebied met de opgegraven proefsleuven.

In het PvE (Rap 2020) zijn de volgende onderzoeksvragen voor dit onderzoek opgesteld:

- *Wat is de stratigrafie en graad van gaafheid van de bodem?*
- *Wat is de aard en ouderdom van de sporen; zijn er structuren te herkennen?*
- *Zijn er resten van een prehistorische weg aanwezig, zo ja welke zijn dit?*
- *Wat is de gaafheid van de sporen?*
- *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*
- *Is er sprake van verschillende gebruiks- en bewoningsfasen?*
- *Wat is de relatie van aangetroffen sporen, structuren en vondstmateriaal tot de omgeving?*
- *Indien er een vindplaats wordt aangetroffen, wat is de behoudenswaardigheid hiervan en wat is het aangewezen vervolgtraject?*
- *Indien er geen vindplaats wordt aangetroffen, hoe kan dit worden verklaard?*

1.1 Locatie (KNA 4: LS01, LS02)

Het onderzoeksgebied grenst aan de noordzijde van de bebouwde kom van Emmen. Het betreft een perceel grasland ten zuidwesten van het Valtherbospad. Direct ten zuiden ligt een reeds bestaande woonwagenlocatie. Ten noordoosten van het onderzoeksgebied ligt het bos van het Valtherzand. Ten tijde van het onderzoek was het gebied in gebruik als paardenwei. Tevens stonden er kleine bossages op het veld. De ligging van put 3 is licht aangepast om beplanting te sparen.

Figuur 3: Emmen, Valtherlaan: Foto van het onderzoeksgebied vanaf put 3 in zuidwestelijke richting (links put 1; rechts put 2).

2. Vooronderzoek (KNA 4.1: LS06)

Het vooronderzoek voor het proefsleuvenonderzoek in plangebied Emmen Valtherlaan bestond uit een verkennend booronderzoek (Osinga 2019) en het Programma van Eisen dat is opgesteld voorafgaand aan het onderzoek (Rap 2020). De overgenomen gegevens uit deze voorgaande onderzoeken zijn cursief weergegeven en zo nodig aangevuld. De gebruikte bronnen voor het bureauonderzoek zijn opgenomen in de literatuurlijst aan het einde van het rapport. Voor de archeologische periode-indeling wordt verwezen naar Appendix I.

2.1 Fysische geografie (KNA 4.1: LS04)

"Het onderzoeksgebied ligt op de oostelijke flank van de Hondsrug. Door stuwing en afzettingen van meegevoerd materiaal tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien, is deze langgerekte rug ontstaan. Het afgezette materiaal van elders bestond uit zand, leem en stenen en wordt doorgaans aangeduid als keileem. Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien, kwam het landijs niet tot aan Nederland. In deze omgeving heerste een toendraklimaat waardoor door de wind dekzand is afgezet. In het Holoceen werd dit dekzand vastgelegd door vegetatie. Door menselijke activiteiten (zoals afplaggen en heidebranden) ging de vegetatie weer sterk achteruit waardoor opnieuw zandverstuivingen ontstonden. Deze veroorzaakten echter een meer lokaal reliëf.

Op de geomorfologische kaart ligt het onderzoeksgebied op een ijsstroomrug (de Hondsrug; code 10B14). Ten zuidoosten ligt een vlakte van smeltwaterafzettingen (2M12) en ten noordoosten een zone met landduinen met bijbehorende vlakten en laagten (3L54D). Op de bodemkaart ligt het onderzoeksgebied in een zone met haarpodzolgronden (gHd21)."

(Rap 2020, 5)

Tijdens het booronderzoek werd in twee boringen een restant van een podzolbodem waargenomen (Osinga 2019, 17). Één van deze boringen (boring 9) ligt binnen het onderzoeksgebied. In de overige boringen was onder een dunne bouwvoor direct de C-horizont aanwezig.

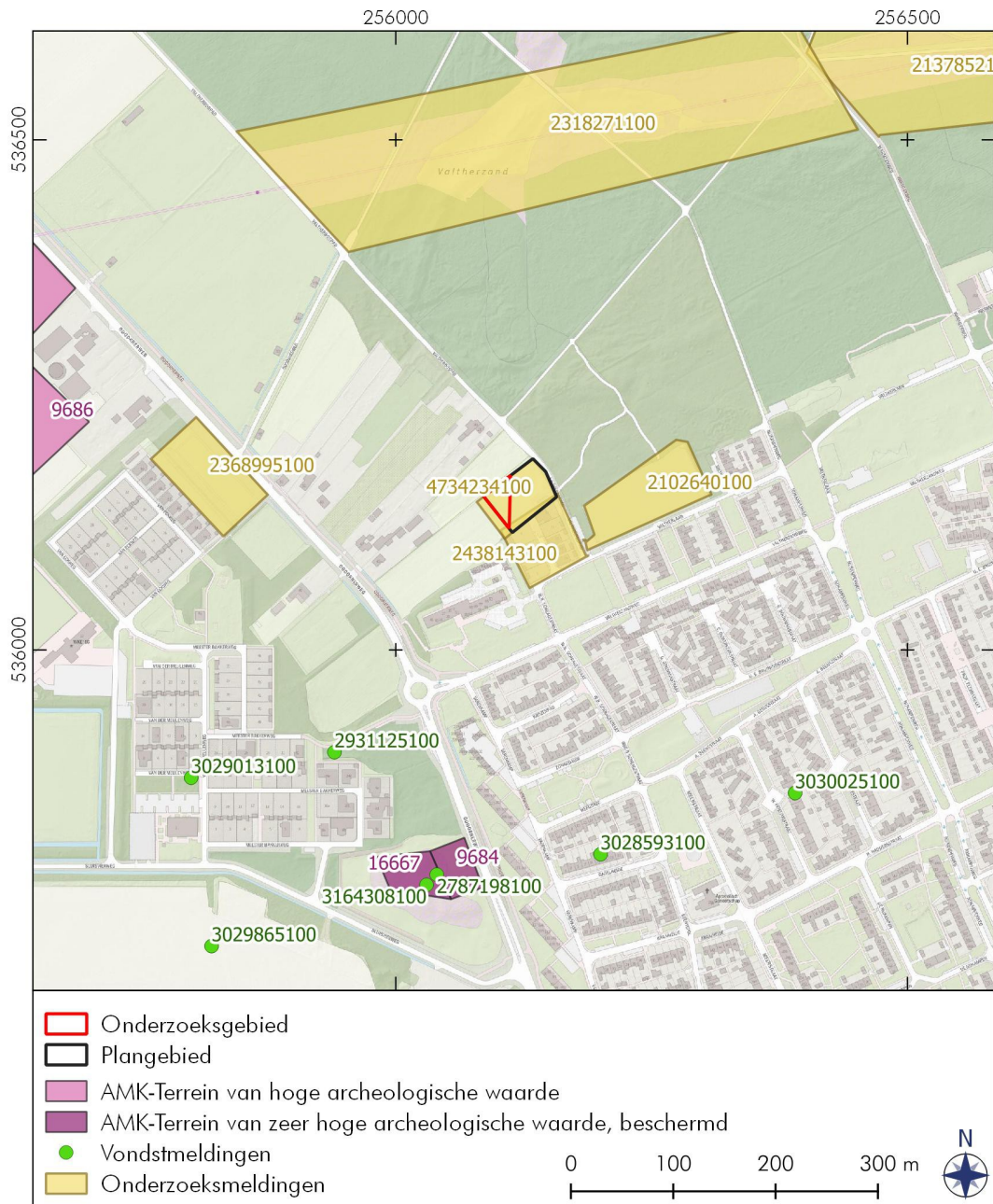
2.2 Archeologie (KNA 4.1 LS04)

"In een straal van circa 500 meter rondom het onderzoeksgebied zijn zes archeologische onderzoeksmeldingen bekend in ARCHIS 3. Verder liggen er nog drie AMK-terreinen en zeven vondstmeldingen (zie 4; Tabel 1). Uit de booronderzoeken die rondom het onderzoeksgebied zijn gedaan blijkt dat de bodem veelal tot op de C-horizont verstoord is. Er zijn echter enkele boringen waarbij een restant van de podzol aanwezig was. De archeologische onderzoeken hebben geen van alle archeologische waarden opgeleverd.

De AMK-terreinen ten zuiden van het onderzoeksgebied (monumentnummers 9684 en 16667) betreffen het hunebed D41 uit het neolithicum en een terrein met een grafheuvel uit het neolithicum of de bronstijd. Bij het hunebed is in het verleden een kleine proefsleuf gegraven waarbij de ingang is ontdekt. De grafheuvel is in 1983 illegaal geëgaliseerd en later dat jaar weer hersteld. De onderste lagen van de grafheuvel zijn nog intact. Het derde AMK-terrein ligt ten westen van het onderzoeksgebied (monumentnummer 9686). Het gaat om een groot terrein met archeologische resten van de Hamburg- en Tjongercultuur en de trechterbeker- en klokbekeercultuur. Op het terrein hebben verder enkele grafheuvels gelegen. Er zijn zowel sporen van bewoning als artefacten gevonden.

De vondstmeldingen liggen allemaal ten zuiden van het onderzoeksgebied. Het gaat uitsluitend om vondsten uit de prehistorie (mesolithicum tot en met bronstijd). Het gaat voornamelijk om losse vondsten."

(Rap 2020, 5-6)

Figuur 4: Emmen, Valtherlaan: Kaart met archeologische onderzoeken, vondstmeldingen en AMK-terreinen volgens Archis 3.

Tabel 1: Emmen, Valtherslaan: Archeologische waarden in de omgeving volgens Archis 3 (voor de ligging zie Figuur 4).

Zaaknummer	Omschrijving	Referentie
AMK 9684	Hunebed D41 uit het neolithicum (trechterbekercultuur).	Archis 3
9686	Terrein met onder andere sporen van de Hamburg- en Tjongercultuur, trechterbeker- en klokbekercultuur. Op het terrein hebben enkele grafheuvels gelegen. Verder is vuursteen en aardewerk uit diverse perioden gevonden. In 1977 heeft een amateur op dit terrein een grote hoeveelheid vuursteen gevonden, van laat paleolithicum tot midden bronstijd. In 1995 werden wegcunetten aangelegd, waarbij tevens waarnemingen zijn gedaan. Op vier locaties werden bewoningssporen en/of artefacten gevonden.	Archis 3
16667	Terrein met een grafheuvel uit het neolithicum of de bronstijd. Rond 1983 is de heuvel geëgaliseerd, later dat jaar werd deze weer hersteld.	Archis 3
<i>onderzoeksmelding</i>		
2102640100	Booronderzoek: uit de resultaten van het booronderzoek wordt geconcludeerd dat de bodem van het onderzoeksterrein volledig is verstoord door grondbewerking.	Visser 2006
2137852100	Booronderzoek: In het zuidwestelijk deel was de bodem nog intact, hier werd behoud geadviseerd vanaf een halve meter onder maaiveld. De rest van het gebied werd vrijgegeven.	Bongers 2006
2318271100	Geen rapport beschikbaar	
2368995100	Booronderzoek: De oorspronkelijke top van het dekzand is verstoord of verdwenen. Er zijn geen aanwijzingen voor een archeologische vindplaats aangetroffen.	Veenstra 2012
2438143100	Booronderzoek: In één van de boringen een (deels) intacte podzolbodem aangetroffen. In het gebied is sprake van een pakket opgebrachte of omgewerkte grond. Er zijn geen archeologische indicatoren gevonden.	Krol 2014
4734234100	Booronderzoek: vooronderzoek voor het dit PvE.	Osinga 2019
<i>vondstmeldingen</i>		
2787198100	Aardewerk en vuursteen uit het neolithicum uit hunebed D41. Gevonden tijdens de aanleg van een proefsleuf om de ingang te vinden.	Archis 3
2931125100	Aardewerk en vuursteen uit een graf uit het neolithicum/bronstijd	Archis 3
3028593100	Aardewerk, trechterbekerkom gevonden na het omwaaien van een boom.	Archis 3
3029013100	Vuursteen uit het mesolithicum/neolithicum, aangetroffen tijdens een veldkartering in 1977.	Archis 3
3029865100	Vuursteen met onbekende datering, gevonden tijdens een veldkartering. Verder geen gegevens bekend.	Archis 3
3030025100	Stenen bijl uit het neolithicum/bronstijd, gevonden door een amateur.	Archis 3
3164308100	Ophogingslaag van een grafheuvel uit het neolithicum/bronstijd. Geconstateerd tijdens een inspectie na graafwerkzaamheden.	Archis 3

2.3 Historische geografie (KNA 4.1: LS03)

“Het plangebied maakte eeuwenlang deel uit van de uitgestrekte Drentse heidevelden. Vanwege de nabijheid van Emmen zijn in het begin van de 20e eeuw heidegronden in de omgeving van het plangebied reeds in cultuur gebracht (...). Het plangebied zelf werd omstreeks 1930 ontgonnen (...). Hoewel de omgeving van het plangebied in de loop der tijd veranderde, door onder meer de aanleg van een woonwijk en bosaanplant, bleef het landgebruik van het plangebied zelf vervolgens ongewijzigd. Aan de zuidzijde van het plangebied heeft tussen circa 1960 en 2000 een hoogspanningsleiding gelopen (...). Deze zal geen invloed gehad hebben op het landgebruik en eventuele grondroerende activiteiten. Het plangebied is op basis van het beschikbare kaartmateriaal altijd onbebouwd geweest.”

(Osinga 2019, 15)

2.4 Archeologische verwachting (KNA 4.1: LS05; Rap 2020, 7-8)

Aard en ouderdom van de vindplaats(en)

Op basis van de bekende archeologische waarden in de omgeving en de bodemopbouw kan worden gesteld dat er een middelhoge verwachting geldt voor alle archeologische perioden. De verwachting is hoog voor resten van een prehistorische weg over de Hondsrug. Archeologische indicatoren kunnen bestaan uit scherven aardewerk en vuursteen alsmede grondsporen zoals paalgaten en greppels.

Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)

Het is niet bekend of er een vindplaats aanwezig is. Het onderzoeksgebied komt overeen met de vermoedelijke ligging van een prehistorische weg. Deze zou echter ook buiten het onderzoeksgebied kunnen liggen. Eveneens kunnen eventuele nederzittings- of grafresten zich in het hele onderzoeksgebied bevinden.

Structuren en sporen

Archeologische grondsporen zullen vooral bestaan uit greppels, paalgaten, (afval)kuilen, haardkuilen en waterputten. Structuren die verwacht worden zijn een prehistorische weg, gebouwplattegronden en spiekers.

Artefacten: anorganisch

Verwachte anorganische artefacten zijn voornamelijk vuursteen en scherven aardewerk.

Artefacten: organisch

Organische artefacten kunnen bestaan uit hout(skool), (verbrand) menselijk en dierlijk bot. De verwachting voor niet verbrand organisch materiaal is laag vanwege de grondsoort (zand).

Archeozoologische, botanische en fysisch-antropologische resten

Dierenbotten en macroresten (bv. verkoalde zaden en granen) of dierenbotten/macroresten/pollen kunnen worden gevonden in grondsporen zoals haardkuilen, waterputten, afvalkuilen en (gedempte) sloten.

Motivatie

Hoewel tijdens het booronderzoek geen archeologische vondsten zijn gedaan en de bodem matig intact was, geven archeologische waarden in de omgeving en de mogelijke aanwezigheid van een prehistorische weg, voldoende aanleiding tot een hoge

archeologische verwachting. Daarom is besloten voor het deel van het plangebied waar de prehistorische weg wordt verwacht (het onderzoeksgebied) een proefsleuvenonderzoek uit te voeren.

Archeologische stratigrafie en diepte van de vondstlagen

Archeologische waarden worden verwacht onder de bouwvoor. Eventuele sporen tekenen zich voornamelijk af in de top van de C-horizont.

Gaafheid en conservering

Tijdens het booronderzoek is vastgesteld dat in het onderzoeksgebied de bodem veelal verstoord is tot in de C-horizont, met uitzondering van het uiterste zuiden. Het is echter onduidelijk hoeveel van het oorspronkelijke maaiveld al verstoord is. In de diepere ondergrond kunnen ook nog sporen aanwezig zijn. De kans op organische conservering is klein vanwege de grondsoort (zand).

3. **Methode** (KNA 4.1: VS01 en VS08)

Het onderzoek is uitgevoerd conform KNA 4.1 (Leidraad Inventariserend Veldonderzoek BRL 4000 protocol 4003) en het Programma van Eisen (Rap 2020). Tijdens het onderzoek is circa 15 procent (100 m²) van het totale oppervlak van het plangebied (circa 670 m²) door middel van proefsleuven onderzocht (SIKB-BRL 4000 protocol 4003: IVOP; Figuur 2). Er zijn drie proefsleuven gegraven.

De proefsleuven zijn aangelegd met behulp van een graafmachine met een gladde bak. De graafwerkzaamheden zijn uitgevoerd op aanwijzing van een senior KNA-archeoloog. De bovengrond is in lagen van vijf tot tien centimeter afgegraven waarbij gelet is op vondstconcentraties en (doorschemerende) grondsporen. Er is één goed leesbaar vlak aangelegd in de top van de C-horizont. Het vlak is ingemeten een RTK-GPS en gefotografeerd. Vlakhoogtes en maaiveld hoogtes zijn iedere vijf meter gemeten met een RTK-GPS. In putten 2 en 3 is één profielkolom afgestoken en gedocumenteerd.

4. Resultaten (KNA 4.1: VS05, OS11, OS14, OS15, OS16, SP02)

De maaiveldhoogte in het gebied varieert van 21,37 meter boven NAP in het zuiden tot 21,56 meter boven NAP in het noorden. Dit komt redelijk overeen met het maaiveld in 1925 (topotijdreis.nl). Het vlak is aangelegd op circa 21 meter boven NAP. Voor een overzicht van de maaiveld- en vlakhoogtes, alsmede de locatie van de profielkolommen (zie paragraaf 4.1) wordt verwezen naar Appendix II.

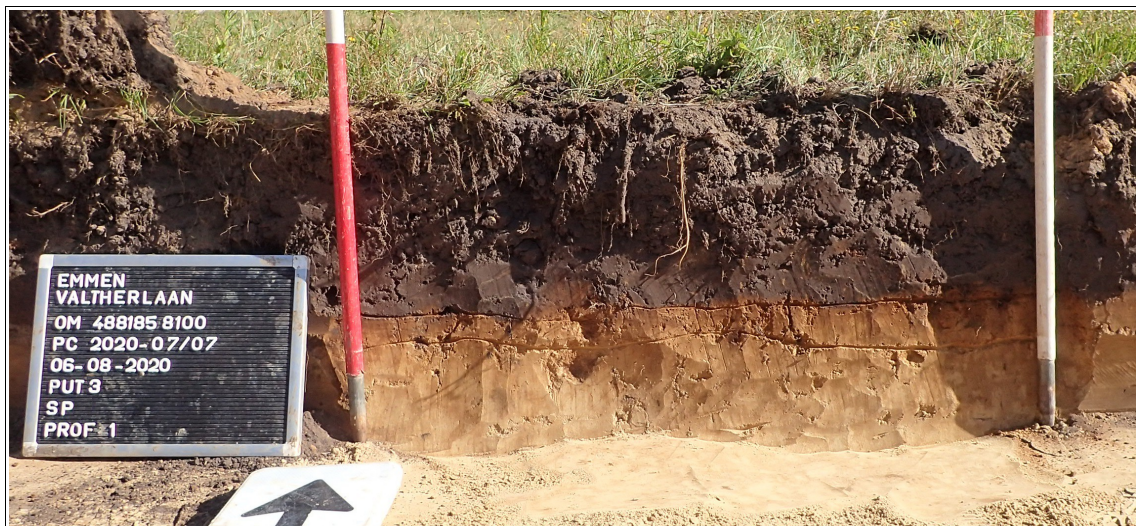
4.1 Bodemopbouw

Er zijn twee profielkolommen aangelegd. In putten 1 en 3 bestond de bodem van boven naar beneden uit een donkerbruingrijze bouwvoor van zwak siltig zand (Figuur 5). Daaronder was nog een klein restant van een BC-horizont aanwezig. Deze was geelbruin van kleur, tevens bestaande uit zwak siltig zand. Deze werd gevolgd door een gele C-horizont met veel bruine bioturbatievlekken.

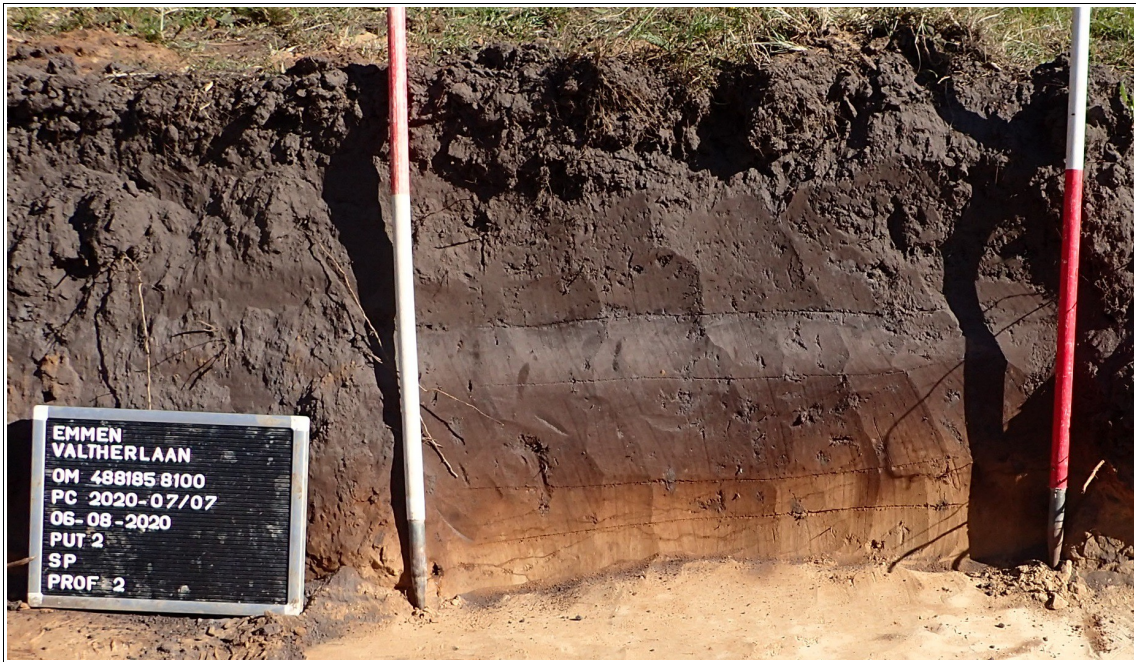
In put 2 was een intact podzolprofiel aanwezig (Figuur 6). Van boven naar beneden bestond dit uit een donkerbruingrijze bouwvoor. Daaronder was lichtgrijze E-horizont aanwezig, gevolgd door een donkerbruine humeuze B-horizont. De BC-horizont daaronder was bruingeel van kleur en de C-horizont geel, gelijk als in profiel 1. Alle lagen bestonden uit licht siltig zand.

4.2 Sporen en vondsten

In het plangebied zijn geen archeologische sporen aangetroffen of vondsten gedaan.

Figuur 5: Emmen, Valtherlaan: Profielkolom 1 in put 3.

Figuur 6: Emmen, Valtherlaan: Profielkolom 2 in put 2 (richting het noorden).

5. Waardestelling (KNA 4.1: VS06)

Het doel van het archeologisch proefsleuvenonderzoek is om te bepalen of er in het plangebied Emmen, Valtherlaan een archeologische vindplaats aanwezig is en of deze behoudenswaardig is. Uit het onderzoek bleek dat in het hele plangebied geen archeologische waarden aanwezig zijn. Er is dan ook geen waardestelling uitgevoerd. In het plangebied was een verwachting voor archeologische waarden uit alle periodes en specifiek voor resten van een prehistorische weg. De afwezigheid van een vindplaats is niet te wijden aan een verstoorde bodem, deze was deels tot volledig intact. Dit gebied zal niet dusdanig in gebruik zijn geweest dat het archeologische sporen heeft achtergelaten.

6. Conclusie (KNA 4.1: VS05; VS06 en VS07)

In opdracht van de gemeente Emmen is voor het plangebied aan de Valtherlaan te Emmen, gemeente Emmen, provincie Drenthe een inventariserend veldonderzoek proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd. De aanleiding voor het onderzoek is de geplande herinrichting van het terrein, waarbij drie standplaatsen voor woonwagens gerealiseerd worden. De voorgenomen bodemingrepen voor funderingen en ondergrondse infrastructuur kunnen leiden tot aantasting van eventueel aanwezige archeologische waarden. Doel van het onderzoek was vaststellen of er een archeologische vindplaats aanwezig is en of deze behoudenswaardig is.

In grote delen van het onderzoeksgebied was de bodem verstoord tot in de BC-horizont. In het midden was echter nog een intact podzolprofiel aanwezig. Er zijn geen archeologische waarden aangetroffen en er is geen vindplaats aanwezig. Dit wil niet zeggen dat het gebied in het verleden niet is gebruikt, maar dat het geen archeologisch vindbare sporen heeft achtergelaten.

6.1 Beantwoording onderzoeksvragen

- *Wat is de stratigrafie en graad van gaafheid van de bodem?*

In het noorden en zuiden van het onderzoeksgebied bestond de bodem van boven naar beneden uit een donkerbruingrijze bouwvoor van zwak siltig zand. Daaronder was nog een klein restant van een BC-horizont aanwezig. Deze was geelbruin van kleur, tevens bestaande uit zwak siltig zand. Deze werd gevolgd door een gele C-horizont met veel bruine bioturbatievlekken.

In het midden van het onderzoeksgebied was een intact podzolprofiel aanwezig. Van boven naar beneden bestond dit uit een donkerbruingrijze bouwvoor. Daaronder was lichtgrijze E-horizont aanwezig, gevolgd door een donkerbruine humeuze B-horizont. De BC-horizont daaronder was bruingeel van kleur en de C-horizont geel. Alle lagen bestonden uit licht siltig zand. De bodem is deels tot volledig intact in het onderzoeksgebied.

- *Wat is de aard en ouderdom van de sporen; zijn er structuren te herkennen?*

In het plangebied zijn geen archeologische sporen aangetroffen.

- *Zijn er resten van een prehistorische weg aanwezig, zo ja welke zijn dit?*

Er zijn geen resten van een prehistorische weg aangetroffen.

- *Wat is de gaafheid van de sporen?*

In het plangebied zijn geen archeologische sporen aangetroffen.

- *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*

Er zijn geen archeologische vondsten gedaan.

- *Is er sprake van verschillende gebruiks- en bewoningsfasen?*

Er is geen archeologische vindplaats aanwezig in het plangebied, daarom kan hier geen uitspraak over worden gedaan.

- *Wat is de relatie van aangetroffen sporen, structuren en vondstmateriaal tot de omgeving?*

Er zijn geen sporen aangetroffen of vondsten gedaan. In de omgeving van het plangebied zijn echter veel archeologische waarden bekend. Het plangebied zal waarschijnlijk dus wel in gebruik zijn geweest, maar niet op een manier die archeologische sporen heeft achtergelaten. Denk aan kleinschalige akkerbouw/veeteelt of het verzamelen van voedsel en grondstoffen.

- *Indien er een vindplaats wordt aangetroffen, wat is de behoudenswaardigheid hiervan en wat is het aangewezen vervolgtraject?*

Er is geen vindplaats aangetroffen.

- *Indien er geen vindplaats wordt aangetroffen, hoe kan dit worden verklaard?*

In de omgeving van het plangebied zijn veel archeologische waarden bekend. Het plangebied zal waarschijnlijk dus wel in gebruik zijn geweest, maar niet op een manier die archeologische sporen heeft achtergelaten. Denk aan kleinschalige akkerbouw/veeteelt of het verzamelen van voedsel en grondstoffen.

6.2 Advies (KNA 4.1: VS07)

Selectie advies R. Rap MA (KNA-archeoloog/-prospector):

In het onderzoeksgebied is geen archeologische vindplaats aangetroffen. Met de uitvoering van de voorgenomen ontwikkelingen zullen dan ook geen archeologische waarden geschaad worden. Wij adviseren het plangebied vrij te geven wat betreft de archeologie. Het is aan de gemeente Emmen dit advies al dan niet te volgen.

In alle gevallen geldt dat als er toch archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, dan dient daarvan direct melding te worden gemaakt bij de minister conform de Erfgoedwet 2015, artikel 5.10 & 5.11. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Emmen.

Literatuur

- AHN-Viewer. www.AHN.nl. *Actueel Hoogtebestand Nederland*. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geoinformatie en ICT.
- Archeologische Beleidskaart gemeente Emmen. emmen.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=d49fbecbcbdb4093a437c20e61f4db03/
- ARCHIS 3. www.zoeken.cultureelerfgoed.nl
- Bongers, J.M.G. 2006. *Emmen Valtherbos (Dr.). Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*. Steekproefrapport 2016-12/08. Zuidhorn: De Steekproef bv.
- Geoportaal Provincie Drenthe. geo.drenthe.nl/geoportaal/src
- Krol, T.N. 2014. *Archeologische bureau- en booronderzoek woonwagenlocaties Gierzwaluw en Valtherlaan te Emmen, gemeente Emmen (DR)*. MUG-publicatie 2014-35. Leek: MUG Ingenieursbureau bv.
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.1. www.SIKB.nl. 2018. Centraal College van Deskundigen Archeologie.
- Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDoK). www.pdok.nl
- Osinga, M. 2019. *Archeologisch onderzoek woonwagenlocatie Valtherlaan te Emmen. Bureauonderzoek (BO) en Inventariserend veldonderzoek (IVO-O)*. Huissen: Greenhouse Advies bv.
- Rap, R. 2020. *Emmen, Valtherlaan. Gemeente Emmen (Gr.) Programma van Eisen Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. Proefsleuven (IVO-P)*. Steekproefrapport 2020-06/16. Zuidhorn: De Steekproef bv.
- Ruimtelijke Plannen. www.ruimtelijkeplannen.nl
- Topotijdreis. www.topotijdreis.nl
- Veenstra, H.W. 2012. *Plangebied De Ark te Emmen, gemeente Emmen; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en verkennend veldonderzoek*. RAAP-notitie 4221. Weesp: RAAP Archeologisch Adviesbureau bv.
- Visser, P. 2006. *Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek aan de Valtherlaan te Emmen*. Archeologisch rapport 2005/93. Oranjewoud.

Lijst van figuren en tabellen

Figuren

- 1 Topografische kaart
- 2 Onderzoeksgebied en proefsleuven
- 3 Foto van het onderzoeksgebied
- 4 Archeologische waarden in de omgeving van het plangebied
- 5 Profielkolom 1 in put 3
- 6 Profielkolom 2 in put 2

Tabellen

- 1 Archeologische waarden in de omgeving van het plangebied

Appendix I: Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP	romeinse tijd:	
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
neolithicum:		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
brons tijd:		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
brons tijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
brons tijd midden:	1.800 - 1.100 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
brons tijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
brons tijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd vroeg:	1.500 - 1.650 nC
brons tijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd midden:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd laat:	1.850 - heden
pleistoceen:	2,5 miljoen - 10.000 BP		
elsterien	475.000 - 410.000 BP		
saalien	200.000 - 130.000 BP		
weichselien	116.000 - 10.000 BP		
holoceen:	10.000 - heden		

vC = voor Christus
 nC = na Christus
 BP = before present; present = 1950

Algemeen

Steentijd (tot 2000 vC)

De steentijd is opgedeeld in het paleolithicum, mesolithicum en neolithicum. Het paleolithicum (oude steentijd) wordt vooral gekenmerkt door de ijstijden. Na het laatpaleolithicum verbetert het klimaat. Vindplaatsen uit het late paleolithicum zijn vooral te herkennen aan concentraties vondstmateriaal (bewerkt en/of verbrand vuursteen, houtskool) met weinig en moeilijk te herkennen grondsporen zoals kuilen, paalgaten en houtskoolconcentraties die mogelijk wijzen op haardplaatsen.

Vondsten uit het mesolithicum of midden steentijd, gekenmerkt door sporen en vondsten van rondtrekkende jagers en verzamelaars, bestaan voornamelijk uit bewerkt vuursteen, verbrande hazelnootdoppen en houtskoolfragmenten. Mesolithische grondsporen zijn vooral oppervlakte-haarden en haardkuilen. In een natte omgeving kunnen ook werktuigen van gewei of hout bewaard zijn gebleven. Voorbeelden hiervan zijn geweibijlen, bogen, visfuisen, etc.

In het neolithicum (nieuwe steentijd) werden dieren gehouden en in het neolithicum werd eveneens akkerbouw bedreven. Grondsporen uit deze periode kunnen bestaan uit paalgaten van bijvoorbeeld boerderijen, resten van beschoeiingen, greppels, (afval)kuilen en haardplaatsen. Aardewerk komt in deze tijd voor, evenals bewerkt (vuur)steen en geslepen bijlen.

Metaaltijden (2000-12 vC)

In de bronstijd en ijzertijd kwam bemesting en wisselbouw binnen de akkerbouw voor.

Sporen uit de bronstijd en ijzertijd kunnen bestaan uit kuilen, paalgaten van boerderijplattengronden, bijgebouwen of spiekers, waterkuilen of -putten, erf- of akkerafscheidingen en sporen van akkerbewerking zoals de kruiselings getrokken voren van een eergetouw. Houtskool kan duiden op de aanwezigheid van haarden voor voedselbereiding of het bakken van aardewerk. Ook kunnen er restanten gevonden worden die duiden op metaalbewerking, zoals stukken ovenwand, brons- of ijzerslakken, sintels, mallen, smeltkroezen, metaal bedoeld voor omsmelten, etc.

Vondsten kunnen verder bestaan uit bijvoorbeeld metalen voorwerpen of voorwerpen van aardewerk zoals vaatwerk, maar ook slingerkogels, rammelaars, spinklosjes en weefgewichten.

Romeinse tijd (12 vC-450 nC)

In de romeinse tijd vormde de Rijn de noordelijke grens van het romeinse rijk. Langs deze grens, de *limes*, werden grensposten, nederzettingen en wegen gebouwd. In het noorden van Nederland zijn ook romeinse vondsten gedaan, maar dit zijn voornamelijk losse vondsten als romeinse munten, mantelspelden en scherven romeins aardewerk.

Middeleeuwen en nieuwe tijd (450 nC-heden)

Na een afname in de bevolkingsdichtheid aan het einde van de romeinse tijd en de periode erna, steeg deze weer in het begin van de middeleeuwen. Vondsten uit de middeleeuwen en later bestaan voornamelijk uit scherven aardewerk, waaronder importaardewerk, munten en metalen voorwerpen (zoals mantelspelden, spijkers), resten van aardewerkproductie, metaalbewerking, wolbewerking etc. Belangrijke gebouwen (bijvoorbeeld kerken en borgen) werden van baksteen / kloostermoppen gebouwd.

Appendix II: Maaiveldhoogtes, vlakhoogtes en profielen

